

Pavláth Attila 1930–2024

Pavláth Attila 2024. november 22-én egye-sült államokbeli otthonában, rövid szenvedés után, 94 éves korában elhunyt. A magyar származású tudós a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rubindiplomás vegyész-mérnöke (diplomáját 1952-ben vette át), a Montreali Egyetem és több amerikai állami intézmény volt munkatársa. Címeit, tiszteletbeli címeit, hazai és külföldi kitüntetéseit felsorolni is nehéz volna. A számunkra fontosabbakat említem: 1998-ban az American Chemical Society (ACS) elnökévé választották, eddig az egyetlen közép-európai születésű elnöke volt a több mint 160 ezer kémikust tömörítő társaságnak. 2002-ben az ő kezdeményezésére jött létre az ACS magyar tagjait összefogó szekció, az ACS Hungary Chapter, melynek örökös tiszteletbeli elnöke. A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja (2004). A magyar–amerikai tudományos és tudományos szervezeti kapcsolatok erősítése terén kifejtett kiemelkedő munkássága elismeréseként a Magyar Kémikusok Egyesülete centenáriumi ünnepi ülésén a külföldi tudósoknak adományozható legmagasabb kitüntetésben, a Fabinyi Rudolf-émlékéremben részesítették.

Pavláth Attila 1930-ban született Budapesten. Tanulmányait is itt végezte. A diplomaszerezés után pályáját is a Budapesti Műszaki Egyetemen kezdte, Oláh György munkatársaként új kutatási területet honosítva meg: szerves fluorvegyületeket állítottak elő és vizsgálták tulajdonságaikat. 1954-ben szerezte meg doktori fokozatát. Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követően családjával (feleségével és gyermekével) az ország elhagyására kényszerült. Kétéves kanadai tartózkodás után (McGill Egyetem, Montreal) az Egyesült Államokban telepedtek le, és a kaliforniai Stauffer Chemical Companynél helyezkedett el. 1967-től nyugállományba vonulásáig az USA Földművelésügyi Minisztériuma Kaliforniai Kutatóintézetét vezette, ahol szerves alapvegyületek (zsírok, szénhidrátok, fehérjék) agrokémiai hasznosításával foglalkozott. Az alap kutatás mellett mindig nagyon izgatta az eredmények gyakorlati alkalmazása. Munkáiból 130-nál több közleménye, 35 szabadalma és 3 könyve jelent meg.

Sok nemzetközi együttműködésben vett részt. Csak két magyar kapcsolatot említek: Darvas Ferenc budapesti csapatával és Janáki Csaba szegedi csoportjával évek óta

Pavláth Attila az Amerikai Kémiai Társaság Charles Lathrop Parsons-díjának átvételekor (2019)

A kémia szegedi mérföldköve: a bronz-tábla Szent-Györgyi Albert kutatásainak állít emléket. Kálmán Alajos, az MKE elnöke (balra) és Pavláth Attila az avatáson (2002)

tartó sikeres kutatásokat folytattak a hidrogénnel végzett homogén katalitikus reakciók megvalósításában, különös tekintettel a szén-dioxid katalitikus redukciójára, melynek az energiagazdálkodásban lehet kiemelkedő jelentősége. Később az űrkémia is az érdeklődésük előterébe került. Attila érdeklődése a világűr iránt már fiatalkorában megnyilvánult, hiszen az Egyesült Államokba érkezése után nem sokkal jelentkezett az USA űrprogramjába, ahová végül nem került be, de mint látható, az űrben lejátszódó folyamatok iránti vonzalma nem múlt el.

Attilával először 2002-ben találkoztam, amikor az általa kezdeményezett „A ké-

mia mérföldköve” (Historic Chemical Landmarks) program keretében Szegeden Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas magyar biokémikus felfedezésének állított emléket közösen az ACS és az MKE. (Akkor az MKE főtítkárhelyetteseként az események egyik helyi szervezője voltam.) Örökre emlékezetes marad ez a találkozás, mert egy páratlanul friss, nyitott, alkotó gondolkodású, az új iránt fogékony kémikust ismerhettem meg. Akkor határoztuk el a Hungary Chapter megalapítását, amit tettek követték. Azóta Attila legtöbb magyarországi látogatása során találkoztunk, legutóbb 2022-ben, rubindiplomájának átvételekor, amikor ünnepi ülést is rendeztünk a tiszteletére az Akadémián. Utána baráti körben ünnepeltük 92. születésnapját. Nem gondoltuk, hogy ez lesz az utolsó találkozásunk.

Nem könnyű búcsúzni egy ilyen embertől, aki emberségével, egyenes tartásával, tudásával, segítőkészségével, önzetlenségével ennyit adott embertársainak. Sokat tanultam tőle emberségből. Bár életének nagy részét szülőföldjétől távol töltötte, szívében megmaradt magyarnak, nem feledte kötődését. A magyar kémikus közösség nevében búcsúzom tőled, Attila: szívünkben büszkén élz tovább! Nyugodj békében!

Kiss Tamás